

Péče o volně žijící živočichy

Jak můžeme pomoci zvířatům v nouzi

SPRÁVA KRKONOŠSKÉHO NÁRODNÍHO PARKU

Zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zasluhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.

Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání

I zvířata se často dostanou do problémů.

Někdy vinou člověka, jindy bez jeho zapříčinění.

My lidé však máme řadu možností, jak jim pomoci.

O některých z nich se dozvíte v této příručce.

Péče o zvířata v KRNAP

Lidské péče se v národním parku dostává nejen savcům a ptákům, ale i drobným **bezobratlým**. U některých skupin dochází pouze k monitoringu, jiným se věnuje více péče. Zatímco lýkožrout smrkový o ni asi příliš nestojí, chráněným mravencům je ku prospěchu. Počet evidovaných mravenčích kolonií (*Formica*), u nichž je počet dělnic odhadován na nejméně 1 milion jedinců, byl v roce 2009 v oblasti KRNAP 401 mravenišť na 25 lokalitách. V krkonošském podhůří pak bylo zaregistrováno 633 mravenišť na 28 lokalitách.

Kromě inventarizace a ochrany mravenišť pomocí pletiva před destrukcí prasaty a datlovitými ptáky je nejdůležitější aktivitou provádění tzv. záchranných transferů nežádoucích a ohrožených mravenišť na vhodnější stanoviště na území KRNAP. Zatím vzniklo tímto způsobem 61 nových větších mravenčích kup.

Vzhledem k narušeným ekosystémovým vazbám (nejsou zde velcí predátoři, je potlačena vzteklina) je nutné suplovat funkci chybějících složek. Proto **obratlovce** na jedné straně chráníme, počty těch přemnožených musíme naopak redukovat.

Příkladem přemnoženého savce je **liška**. Každý rok se odstřelí zhruba 100–170 jedinců. Výsledný stav je pak asi 100 kusů. Právě kvůli lišce se v přírodě nepodařilo udržet tetřeva hlušce, a to i přes doplňování populace zvířaty ze záchranného chovu.

Pravidelně se sledují **ptáci** a **netopýři**. Prvně jmenovaným zlepšujeme hnízdní možnosti vyvěšováním budek – těch je zde řádově několik tisíc. V zimě pomáháme přikrmováním.

Pro netopýry je naopak významnější ochrana jejich zimovišť. Vchody do štol a jeskyní jsou uzavřeny pro lidi, letouni se však mezi mřížemi snadno dostanou dovnitř. Svůj význam má i ekovýchovná akce pro veřejnost – Evropská noc pro netopýry.

Obojživelníci pocítují naši ochranu zejména na jaře. Aby neskončili pod koly aut, budují se zábrany pro migrující žáby. Vytváří se též nová trdliště pro rozmnožování obojživelníků.

Pro **ryby** máme chovné rybníčky, plůdek se posléze vypouští do potoků. V místech jezů a malých vodních elektráren existují tzv. rybochody – kanály, kterými mohou ryby překážku překonat.

Správa KRNAP nezapomíná ani na zvířata handicapovaná.

Útulek pro poraněná divoká zvířata funguje již od roku 1997.

O jeho významu není pochyb. Každoročně zde nalezne pomoc 150 až 200 zvířat. Ponejvíce se jedná o dravce, pěvce – často mláďata, ježky, kterých bývá 40–70, občas též srnčí či jiná zvěř.

Úkolem útulku je zajistit odbornou pomoc dočasně či trvale handicapovaným zvířatům, péči o nalezená opuštěná mláďata, přípravu

vyléčených jedinců na návrat do volné přírody, péči o trvale handicapovaná zvířata, záchranné transfery. Pracovníci útulku se podílejí na jarní péči o obojživelníky. Důležitá je též výchovná a osvětová činnost.

Nalezené zvíře můžete do útulku přinést. Vždy je však nejlepší se nejprve telefonicky spojit a poradit o konkrétním postupu.

Kontakty jsou uvedeny v kapitole „*Kam se obrátit o pomoc*“.

Ptáci každoročně patří mezi nejčastější druh v Útulku pro poraněná divoká zvířata.

Srnčí zvěř se přikrmuje v malých krmelcích, které jsou oploceny tak, aby tam nemohla vnikat jelení zvěř.

Péče o **jelení zvěř** je nejvýrazněji vidět na přezimovacích obůrkách. Vzhledem k vysokým počtům jelenů docházelo k velkým škodám na porostech (loupání, okus). Proto byla v roce 1971 postavena první přezimovací obůrka. V současnosti jich funguje 18 – průměrná velikost je 5 ha a nacházejí se v místech, kde i dřívě jeleni nejvíce pobývali. Daří se do nich nalákat asi 90 % zvěře.

Pracovníci Správy KRNAP vyvinuli pro jeleny speciální krmnou směs. Pobyt jelenů v obůrkách umožňuje kontrolu zdravotního stavu zvěře stejně jako možnost odborných exkurzí. Zejména však zabraňuje škodám na mladých stromcích. Výhody tohoto systému převažují nad nevýhodami (možnost šíření nemocí, finanční nákladnost).

*Co dělat, když naleznete poraněné zvíře,
když chcete živáčkům kolem sebe pomoci
a jak se chovat, abychom jim neškodili.*

Praktické rady aneb Co dělat když ...

OBECNÉ ZÁSADY A DOBRÉ RADY

- Jezdíte opatrně – hlavně v noci a v lese.
- Na velká skla nalepte siluety dravců. Těch se ostatní ptáci bojí a uchrání se tak od často smrtelného nárazu do skla.
- Vodní plochy (bazény ale třeba i sud na vodu) nenechávejte volné. Prkénko na hladině může zachránit životy.
- Nepoužívejte ostnatý drát a pro zvířata „neviditelná“ např. zarostlá či maskovaná pletiva.
- Nelikvidujte křoviny v jarních a letních měsících.
- Pozor na jedy, nepoužívejte nezákonné pasti typu želez.
- Nenechte psy pobíhat volně na místech, kde ohrožují zvěř.
- Zachraňujte s rozvahou – nezachraňujte zvířata, která pomoc nepotřebují. Obecně platí, že se máme snažit zasahovat do života zvířat co nejméně.
- Ochočené zvíře – zvíře zvyklé na člověka – se do přírody nevrací! Kvůli ztrátě plachosti se snadno stávají obětí, ať už člověka nebo přirozeného predátora.
- Zraněné zvíře se pravděpodobně bude bránit. Jeho odchyt by měli zajistit odborníci. Hrozí totiž nebezpečí poranění, vztekliny, ...
- Stejně nebezpečné je i zvíře, které zjevné poranění nemá, ale neutíká před Vámi. Je pravděpodobné, že jde o nemocného jedince, přičemž často může jít o přenosnou chorobu. Z těchto důvodů je třeba při manipulaci se zvířaty pečlivě dbát na hygienu (ochranné pomůcky, atp.).
- V případě nejistoty je vždy lépe přivolat odbornou pomoc.

POMOC JEDNOTLIVÝM DRUHŮM / SKUPINÁM ZVÍŘAT

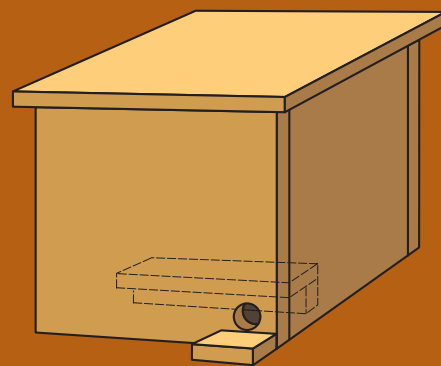
Hmyz

Rozumí se samo sebou, že základní podmínkou péče o hmyz či bezobratlé obecně je poskytnutí vhodného životního prostoru, ochrana před ničením hnízd ap. V současné narušené přírodě však některé druhy nenacházejí dostatek vhodných míst.

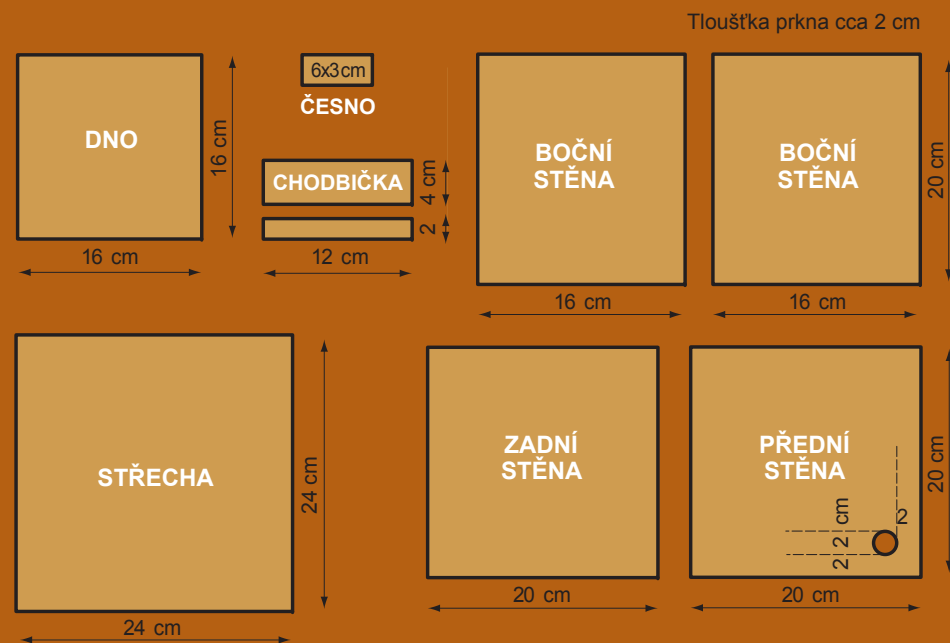
Čmeláci

Čmeláky můžeme podpořit v hnízdění tím, že jim postavíme hnízdní úlek. Stačí jednoduchá krychle ze dřeva o vnitřních rozměrech 15–25 cm, opatřená vstupním otvorem v úrovni dna o průměru 15–20 mm. Na otvor by měla navazovat chodbička alespoň 8 cm dlouhá, někdy se protahuje kolem celé boční i zadní stěny. Vnitřek vyplníme ze dvou třetin suchým mechem a čalounickou vatou či surovou bavlnou. Máme-li možnost vložit dovnitř též kousek zavíčkovaného včelího plástu se zásobami, bude čmeláčí matka velmi spokojená. Hotový úlek s nepromokavou střešou umístíme brzy na jaře na stojany 30–50 cm

nad zem (vhodné opatřit lepem proti mravencům), nebo je připevníme na budovy – nejlépe na suché místo.

Úlek pro čmeláky

Ptáci

Ptákům pomáháme, jedná-li se o mláďata prochládlá či vypadlá z hnízda (nejčastěji po bouři či silném větru), dospělcům jsou-li poranění, uvízlí, nemocní či otráveni.

Mláděti mimo hnízdo je třeba pomoci, rodiče se o něj nestarají, ani ho nepřenesou zpět. Je možné jej buď vrátit zpět do hnízda (lidský dotek nevádí na rozdíl od většiny savců). Druhá možnost je vzít ptáče domů, osušit, zahřát a předat odborníkům. Doma odchované mládě je krotké, což znemožní jeho návrat do přírody. Navíc trvalý domácí chov

divokých ptáků není možný vzhledem k směrnicí Evropské unie o ptácích.

KRMENÍ

Nemůžeme-li předat mládě stanici pro handicapované živočichy okamžitě, je třeba jej nakrmit. Co nabídnout? Záleží na druhu ptáků, základní přehled uvádí následující tabulka:

Pěvci	dětský piškot namočený do vody a opět vymačkaný, z něho tvarujeme malá sousta; nebo vejce natvrdo či škrábané syrové libové maso (ne vepřové)
Dravci, sovy, čápi, volavky	kousky libového syrového masa (ne vepřového) navlhčeného vodou nebo žloutkem z vejce
Nekrmiví (kuřátka, kachňata, labutě)	drobné zrní (jáhly) nebo ovesné vločky, sekané listy pampelišek, kopřiv – u kuřátek suché, u kachňat a labuťat namočené do vody
Holoubata, hrdličky	uvařené nebo namočené zrní – pšenice, rýže, kroupy
Rorýsi, datlovití	malé kousky syrového libového masa (ne vepřové) navlhčené vodou

V nouzi můžete použít:

- psí a kočičí granule namočené do vody, kočičí konzervy,
- neslaný sýr (jen tvrdý),
- rozmočený rohlík nebo housku,
- tvaroh na strouhání,
- sojový tvaroh,
- sojové maso (uvařené).

Co naopak nikdy ptákům nedávat?

- uzeniny a uzené maso (obsahují sůl)
- konzervy (obsahují sůl a koření)
- mléko (ptáci jej nedovedou trávit)
- čokoládu (pro mnoho zvířat je jedovatá)
- cukr a cukrovinky (působí silný průjem)
- měkký chléb (nadýmá)
- nahnilé, plesnivé a páchnoucí zbytky
- smažené a pečené potraviny (projímají)

Nekrmte ptáčata žížalami, slimáky a larvami much!

- žížala hnojní je smrtelně jedovatá
- mnoha druhům ptáků ucpává sliz žížal a slimáků střeva
- některé druhy slimáků jsou nepoživatelné
- žížaly i slimáci mohou být mezipřenositeli nebezpečných parazitů
- larvy much („bílí červi“ z rybářských potřeb) mohou ptáče doslova sežrat zaživa zevnitř

Nedoporučují se ani:

- psí konzervy (jsou příliš tučné),
- kompoty (příliš sladké, projímavé),
- těstoviny a knedlíky (jsou solené a těžko stravitelné),
- vařené maso (je těžko stravitelné).

Jak vidno, krmení mláďat je „věda“. Ještě bychom měli vědět, že s výjimkou velkého horka mládě napojíme až po nakrmení, a to namáčením jednotlivých soust do vody. Neotvírá-li mládě zobák samo, je nutné jej otevřít a vložit potravu pinzetou. Krmíme nejméně každých 20 minut.

Vedle krmení je třeba zajistit ptákům teplo a vhodnou **podestýlku**. Konkrétně: papír – pod kachňata a kuřata, seno – pod ostatní mláďata, buničitá vata, toaletní papír, papírové ubrousky a kapesníky – pod všechny. Naopak nikdy nepoužíváme zelenou trávu – je studená a vlhká, odebírá ptáčatům teplo, hobliny – ptáče je může polykat a ucpat si střeva, vatu – ptáče se v ní může uškrtit, udusit nebo si zaškrtnout nožku či křídlo, piliny – prach ze dřeva dráždí, mládě se může udusit.

Pozor! Rozlišujte mládě vypadlé z hnízda (obvyčně holátko) od toho, které samo vylétlo, byť jeho pokusy o létání zatím připomínají spíše řízený pád. Příkladem jsou drozdi a kosi. Sovy posedávají i měsíc na větvích kolem hnízda, poštolky pak třeba na domech. Dostanou-li se na zem, jsou v nebezpečí, nejlépe opět zavolat odborníkům.

Kachňata (housata, labuťátka) zase nemohou být na vodě bez matky – do 3 týdnů nemají vyvinutou mazovou žlázu; peří si masť od matky, jinak by se během několika desítek minut utopila.

Dospělý pták potřebuje naši pomoc, pokud aktivně neuniká, popř. vypovídají-li jeho pohyby o zranění

Poraněné jedince **přenášíme** v tmavě uzavřené krabici či textilním sáčku, nikoliv v klecích! Často je nutná okamžitá pomoc veterináře (pracovníka stanice pro handicapované živočichy). Zejména jde-li o zlomeninu (rychle srůstá, hrozí i ulomení), otevřené rány (hrozí vykrvácení, napadení parazity, ...), úrazy elektrickým proudem (do 48 hodin je možné zachránit), otřes mozku, zlomení zobáku, aj.

či nemoci. Člověk připravuje opeřencům mnoho nepřírozených nástrah, díky nimž jsou ptáci zraňováni. Jedná se např. o velká skla, sražení autem či vlakem, elektrické vedení, poškození opeření oleji či saponáty, postřelení, pastí, rybářský háček s návnadou, domácí zvířata aj.

Poškozené peří (např. ropné látky) je třeba očistit a ponechat ptáka v teple.

PTAČÍ BUDKY

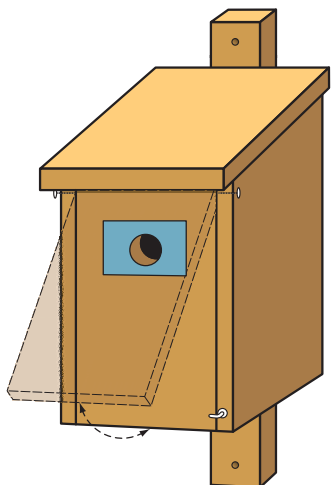
I zdraví ptáci trpí nedostatkem hnízdních možností a omezenými potravními zdroji v člověkem pozměněné nepřírozené krajině. Jistou kompenzací tohoto stavu může být vyvěšování ptačích budek.

Každý druh má na hnízdo jiné nároky, probereme proto postupně několik typů budek. Pro všechny obecně platí, že je vyrábíme z 2 cm silných prkének ohoblovaných pouze z vnější strany. Vletový otvor bývá často rozšiřován datlovitými ptáky, proto je vhodné jej oplechovat. Uvnitř budky – pod vletový otvor – můžeme umístit cca 35 mm velký dřevěný hranolek, který má mláďata chránit před predátory. Do dna vyvrtáme 2–4 otvory o průměru 5–6 mm pro

cirkulaci vzduchu a udržení sucha. Čelo budky optimálně směřuje k jihu či východu, ale není to podmínkou. Vhodné je pověsit budku do polostínu. U malých dutinových ptáků klidně jen do výšky očí, i níže, větší naopak výš, např. holub doupňák 4–10 m nad zem. Vcelku bezpečné proti kočkám a kunám jsou budky volně zavěšené na drát, který je potřeba obložit v místě dotyku s větví např. gumovou hadicí. Je-li budka přímo na kmeni stromu, používají se ochranné „límce“ z větví, plechu ap. Nezapomeneme ani na to, že pověšením budky naše péče o ni nekončí. Po každé hnízdní sezóně je třeba budku vyčistit, abychom zamezili přenosu parazitů. Odměnou nám bude pozorování starostlivých rodičů přilétajících každou chvíli krmit svá mláďata.

Budka typu sýkorník

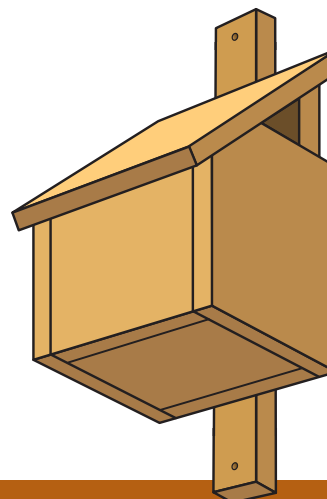
Je vhodná pro dutinové ptáky, např. sýkory, vrabce, rehka zahradního, brhlíka lesního, krutihlava obecného,

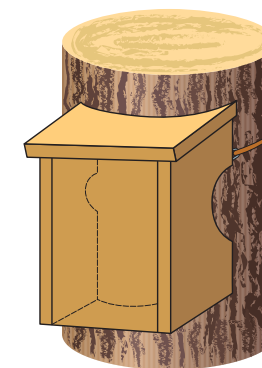
lejska černohlavého i bělokrkého. Rozměry udané na nákrese jsou vhodné pro ptáky velikosti sýkor. Otvor, který vyvrtáme 3–4 cm od horního okraje přední stěny má mít průměr 27–28 mm pro sýkora modřinku, 32–34 mm pro ostatní sýkory, brhlíka či krutihlava. Špaček potřebuje vstup o průměru 50 mm, dudek 60 mm a holub doupňák, kavka, sýček, kulíšek nejmenší či sýc rousný dokonce 80 mm. Větší ptáci musí mít samozřejmě větší celou budku, a tak pro špačka je vhodné dno o rozměrech 28 × 34 cm a výška budky kolem 36 cm. Holub doupňák pak uvítá dno 30 × 36 cm veliké a výšku 40–45 cm.

Budka pro šoupálky (typ Kulihrášek)

Jedná se o jednoduchou budku s vletovým otvorem u kmene stromů.

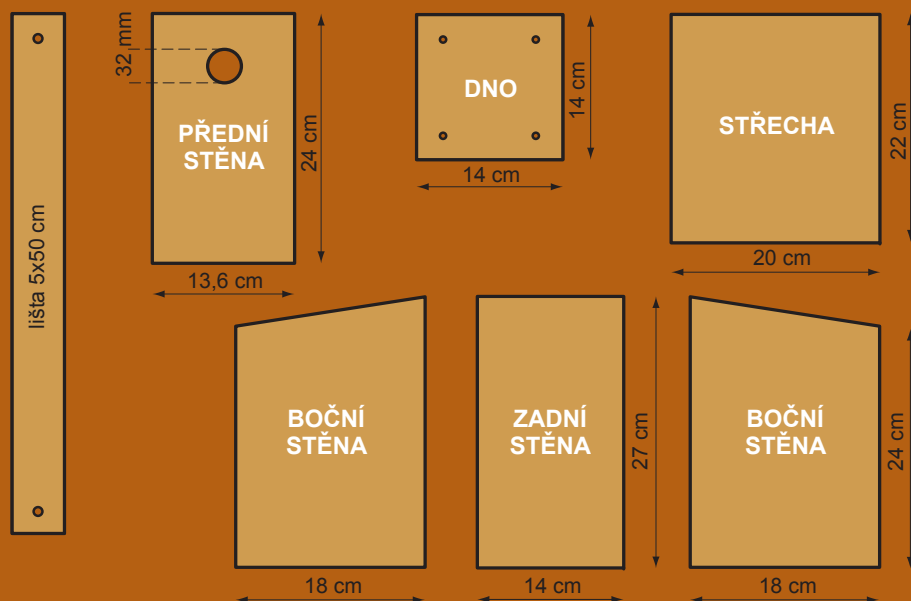

Jsou totiž zvyklí si stavět hnízda za odchlípnutou kůrou. Náročnější na výrobu jsou budky bez zadní stěny – tu tvoří přímo kmen stromu. Otvor u kmene by pak měl být asi 80 × 40 mm.

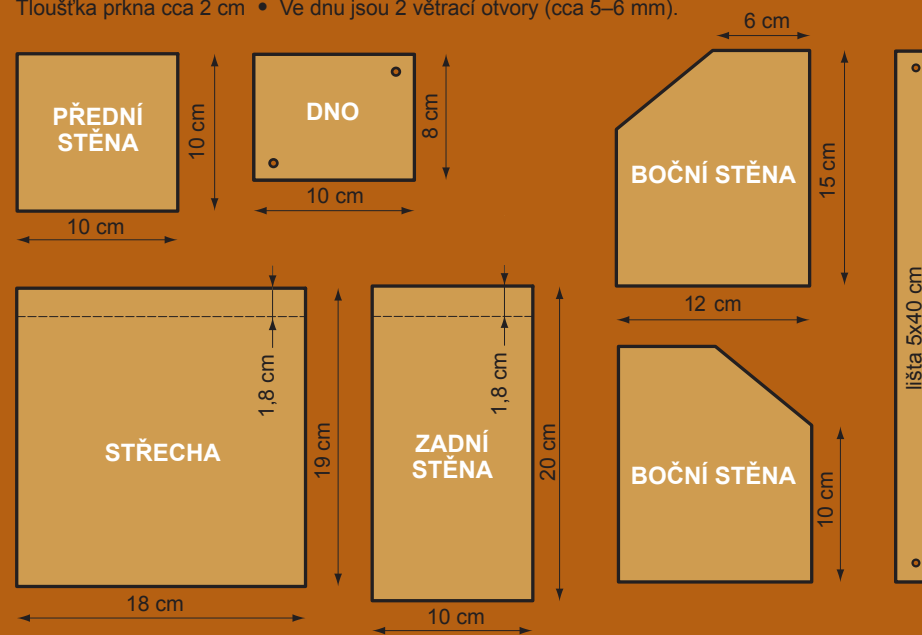

Alternativní budka pro šoupálky

Tloušťka prkna cca 2 cm • Ve dnu jsou vyvrtané 4 větrací otvory o průměru cca 5–6 mm.

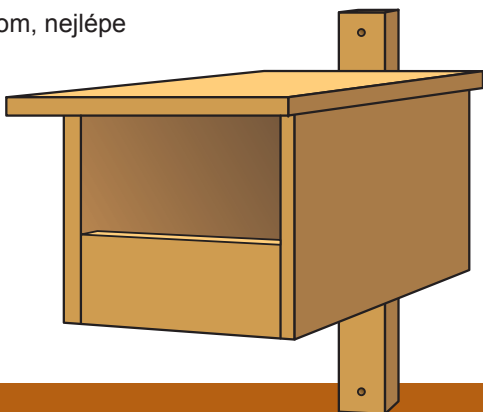
Tloušťka prkna cca 2 cm • Ve dnu jsou 2 větrací otvory (cca 5–6 mm).

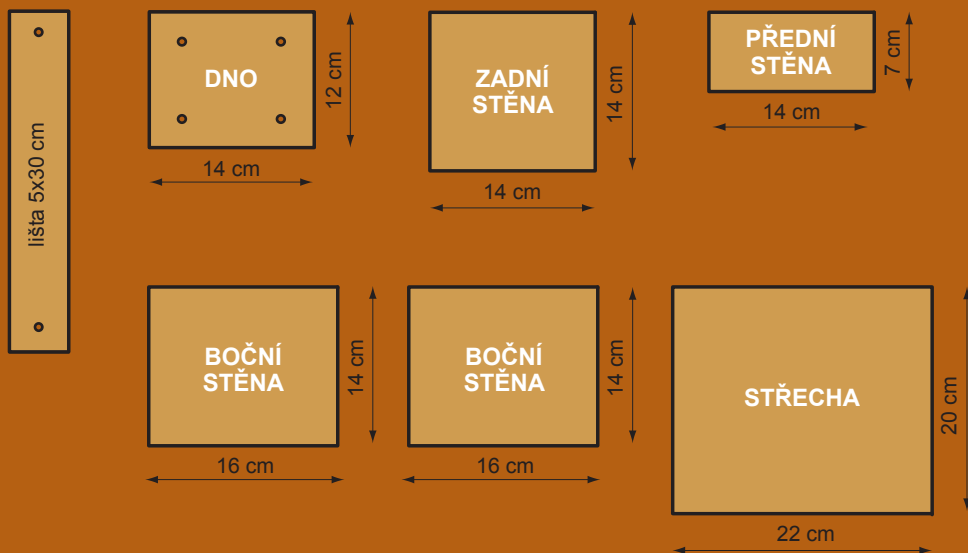
Rehkovník – polobudka

Tento typ je vhodný pro rehka domácího, lejska šedého a konipase bílého a horského či střízlíka obecného. Protože vstupní otvor je větší, dbáme na to, aby střecha vepředu výrazněji přesahovala. Budku umístíme raději na budovu, nežli na strom, nejlépe

zhruba 3 m nad zem. Respektujeme tak přirozené požadavky těchto ptáků. V případě ohrožení predátory (kuna, kočka, veverka, puščík, straka, vrána) můžeme budku překrýt pletivem s oky 4,5–5 cm. Vzdálenost mezi pletivem a hnízdem by měla být alespoň 10 cm.

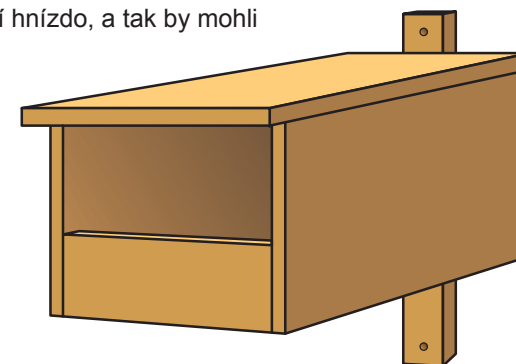
Tloušťka prkna cca 2 cm • Ve dnu jsou vyvrtané 4 větrací otvory o průměru cca 5–6 mm.

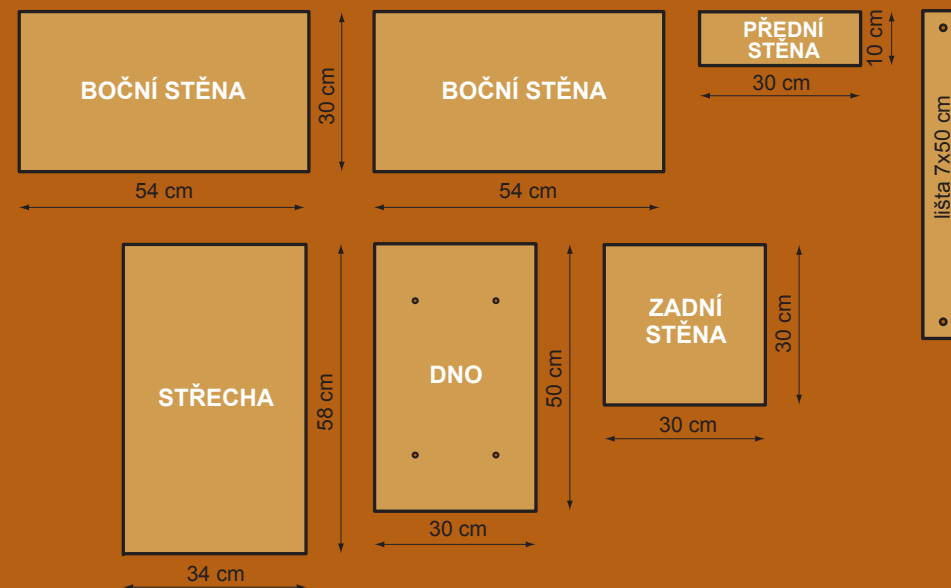
Budka pro poštolky

Budka pro poštolky je vlastně velmi podobná rehkovníku, jen rozměry jsou poněkud větší. Do všech budek pro sovy a poštolky je vhodné dát 5 cm vrstvu hoblin, lisované slámy či drceného listí. Tito ptáci si totiž nestaví vlastní hnízdo, a tak by mohli

mít na holém dnu budky problémy. Kromě poštolky v ní může zahnídit i kalous ušatý nebo kavka obecná. Budku je možno připevnit jak na strom, tak třeba na budovu, vždy však 6 až 10 metrů nad zem. Poštolky preferují vyšší umístění, kalousi naopak.

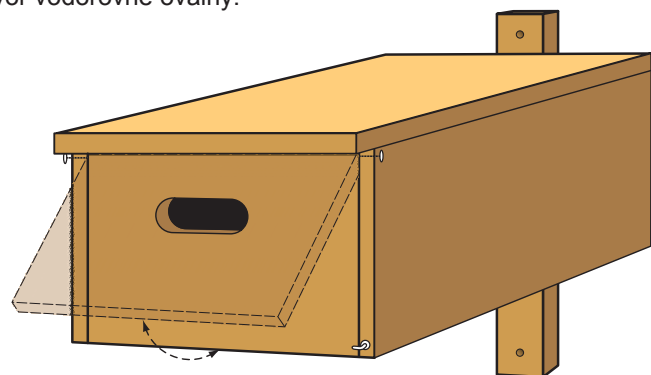
Tloušťka prkna cca 2 cm • Ve dnu jsou vyvrtané 4 větrací otvory o průměru cca 5–6 mm.

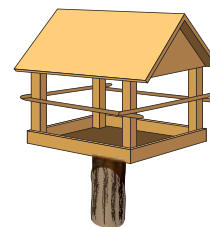
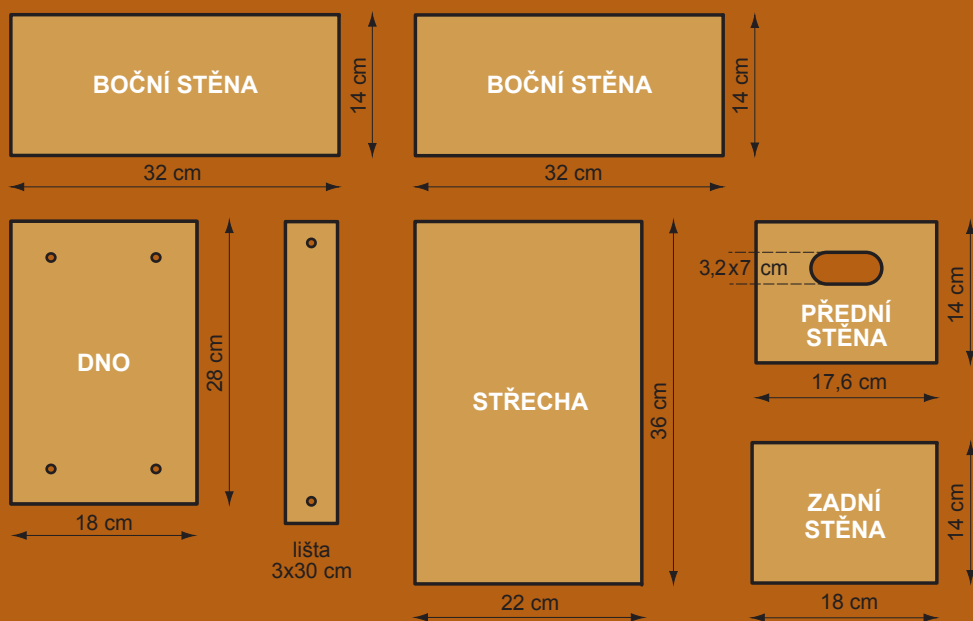
Budka pro rorýse

Rorýs je velmi zajímavý pták, od chvíle, kdy opeří, dokáže létat bez přestání dva roky; za tu dobu uletí až 500 000 km. Rorýsi upřednostňují vletový otvor vodorovně oválný.

Může být jak v přední, tak v boční straně budky. Podobně jako u rehkovníku je vhodné zavěsit budku pod střechem vyšší budovy. Na dno vložíme pro stimulaci hnízdění trochu sena.

TLoušťka prkna cca 2 cm • Ve dnu jsou vyvrtané 4 větrací otvory o průměru cca 5–6 mm.

Krmítka pro ptáky

Přikrmování ptáků je ryze sezónní záležitostí. Má smysl pouze v zimě, kdy je v přírodě nedostatek potravy. U krmítek můžeme na rozdíl od budek plně rozvinout svoji fantazii. Na tvaru a velikosti příliš nezáleží. Proto jen pár inspirativních nákrešů.

Důležité je, aby krmení nezapadlo sněhem a aby bylo krmítko na bezpečném místě. Zásadní význam má pak kvalita podávaného krmení.

Z naší kuchyně můžeme ke krmení použít strouhanou housku, kousky masa, na plátky nakrájený lůj, vnitřní sádlo nebo stoprocentní tuk.

Z přírodních zdrojů podáváme jakákoliv semena nebo plody, pokud nebyly chemicky ošetřeny. Dobrým krmivem jsou semena a plody planě rostoucích rostlin (bodlák, lopuch, kokoška pastuščí tobolek, jitrocel, trávy, semínka jehličnanů, jeřabiny, bezinky, ptačí zob, hložítky, šípky, trnky, pámelník, loubinec). Nejoblíbenější jsou slunečnicová semena, ořechy, mák, lněné a konopné semeno, jádérka

jablek a hrušek, rozpůlená jádérka tykví, ovesné vločky, lesknice, proso.

Tradiční je použití obráceného květináče či rozpůleného kokosového ořechu naplněného semeny (ořechy, slunečnice) zalitými hovězím lojem popř. ještě lépe neslaným rostlinným tukem. Pro větší ptáky lze přidat rozpůlená jablka, neslaný vařený brambor (smíchaný se šrotem, otrubami a ovesnými vločkami). Vhodné je použít tzv. zadinu, tj. semena plevelů a trav, která zůstávají po vymlácení obilí.

Naprostě **nevhodné** jsou zbytky z lidského stolu nebo jídlo plesnivé. Ptáky zásadně nekrmíme chlebem, uzeninami, slanými potravinami, suchými těstovinami ani kynutými výrobky, protože způsobují ptákům vážné zažívací potíže.

Koupadla a napajedla

Milovníci ptáků mohou na své zahradě zřídit pro své oblíbence též mělká koupadla – ne hlubší než 5 cm. Jejich povrch by neměl být zcela hladký. Mohou být zasazena do země nebo umístěna na kůlu. Samozřejmostí je jejich kontrola, dolévání, čištění.

SAVCI

Až na výjimky je třeba po „první pomoci“ zvíře předat do stanice pro handicapovaná zvířata. Chov v domácích podmínkách je nevhodný.

Zajíc

Neodebíráme mláďata, pokud nejsou poraněná či prokazatelně osiřelá! Mláďě zajíce je na rozdíl od králíka plně vyvinuté, zaječka ho přichází nakrmit jen jedenkrát za den a to v noci. Prvních 10 dní nevydává pach a nereaguje na okolí. Proto ve většině případů mláďě není opuštěné. Pomoc má smysl jen je-li mláďě např. na cestě, pak jej odneseme (bez dotyku!), hledá-li evidentně matku a samo se přiblíží k člověku či psu, další možnosti jsou přinést-li mláďě

např. kočka, malé dítě nebo pokud je zraněné. V takovém případě ho pak napájíme injekční stříkačkou 2–3x denně neředěným kondenzovaným mlékem neslazeným (lépe 9% než 7,5%). Co nejdříve ho odevzdáme do stanice pro handicapované živočichy. Zajíce nelze trvale chovat doma.

Ježek

Nikdy nebereme ježka z přírody před koncem října. Pro přežití má mít po půli října nad 450 g a v polovině listopadu alespoň 650–700 g. Pomoc potřebují samozřejmě též zranění jedinci. Jak na to? Slepá mláďata je třeba ihned přinést do stanice pro handicapované živočichy, větší pak

potřebují odblešit (sprejem na kočky či psy), vytahat klíšťata a nakrmit. Ježkům můžete podat kočičí konzervy i granule, syrovou rybu, nastrohaný tvrdý sýr, kousek jablka, piškoty, vařené kuřecí či hovězí s rýží, vločkami či těstovinami, vařené vajíčko. Ježci jsou mlsní, každý má rád něco jiného. Pozor! určitě nesmí dostat mléko a vepřové maso (průjmy), uzené, smažené, pečené, solené, kořeněné potraviny, vařené brambory či mořské ryby. Ježka je možné chovat

přes zimu doma při pokojové nebo o něco málo nižší teplotě. Musíme však dodržet základní podmínky – denně vyčistit jeho ubikaci, sledovat jeho zdravotní stav, vhodné je občas mu otřít břicho mokrou žínkou, vyměnit celou podestýlku, sledovat jeho hmotnost (měl by přibírat asi 50 g za týden). Důležité je, abychom ježka neochočili a aby si nezvykl na psa. Ježka vypouštíme koncem dubna, nejlépe k večeru a za suchého počasí, na bezpečném místě.

Srnec, jelen ...

Nikdy nesaháme na mláďata, pokud nejsou poraněná či prokazatelně osiřelá! Jejich rodiče pravděpodobně stojí opodál a po vašem odchodu se mláďata ujmou. Ukvapenou „záchranou“ můžete zvířatům naopak velmi uškodit. Mláďě podobně jako u zajíce první dny nevydává pach, neutíká před člověkem a matka k němu chodí jen několikrát za den. Pomoc potřebuje jen mláďě, které pobíhá a hlasitě píská, popř. leží na boku se zavřenýma očima; dále pak jedinci poranění, napadení parazity, uvízlí atp. Taková mláďata potřebují zahřát a nakrmit (pomocí

dudlíku a dětské lahve) mlékem z jednoho dílu neslazeného kondenzovaného mléka a dvou dílů vody.

Šelmy

Kdy můžeme pomoci? Pokud zničíme jejich nory, je-li mláďě osiřelé (nechá se chytit), zraněné, atp. Pak potřebuje teplo a směs kondenzovaného neslazeného mléka (1 díl) se slabým čajem (2 díly). Pozor – ochočené šelmy nemůžeme chovat doma bez povolení veterinární správy. Navíc v dospělosti často páchnou.

Veverka

Najdeme-li poraněné, prochladlé a promoklé nebo malé neosrstěné mláďě, vezmeme ho do tepla a napojíme polotučným mlékem slabě oslazeným medem – použijeme injekční stříkačku.

Pozor! Veverka je chráněna zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. K jejímu chovu je nutné povolení. Ochočenou veverku jako

jednu z mála lze vypustit do přírody, nicméně pouze do městského parku, kde jsou další krotká zvířata.

Divoké prase

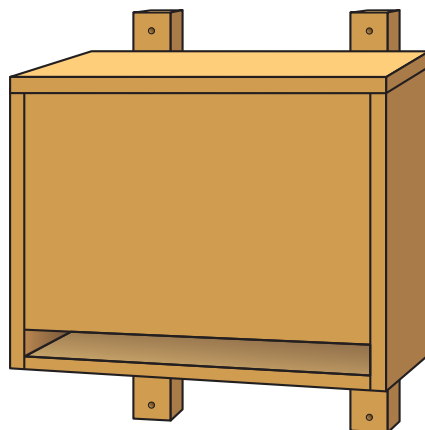
O selata se jejich matka stará, brání je proti člověku i psu. Při jejich pozorování je proto třeba být velmi opatrný. Domů můžeme vzít mláďě, které delší dobu pobíhá a kvičí bez matky, nebo se dokonce snaží běžat za lidmi popř. samo apaticky leží, je

poraněné atp. Nakrmíme ho dětskou lahví polotučným (neslazeným) mlékem, přičemž ho nezapomeneme hladit, neboť sele potřebuje dotyk.

Netopýr

Netopýři potřebují naši pomoc, jestliže uvíznou v místě, ze kterého se nemohou dostat, zazimují na nevhodném místě (byt), nebo jsou zranění. Je-li zvíře zdravé, je vhodné ho co nejdříve vypustit – vždy však v noci, zraněné doručit do stanice pro handicapované živočichy. Není-li to možné okamžitě, pokusíme se ho s pomocí pinzety nakrmit hmyzem (moučnými červy) či syrovými drůbežími játry a napojit vodou z misky, lžičky či kapátka. Netopýr velmi brzy vyhladoví a jeho krmení není snadné, je třeba ho co nejrychleji dát do rukou odborníků. (Jedná se vždy o ohrožený – chráněný druh.)

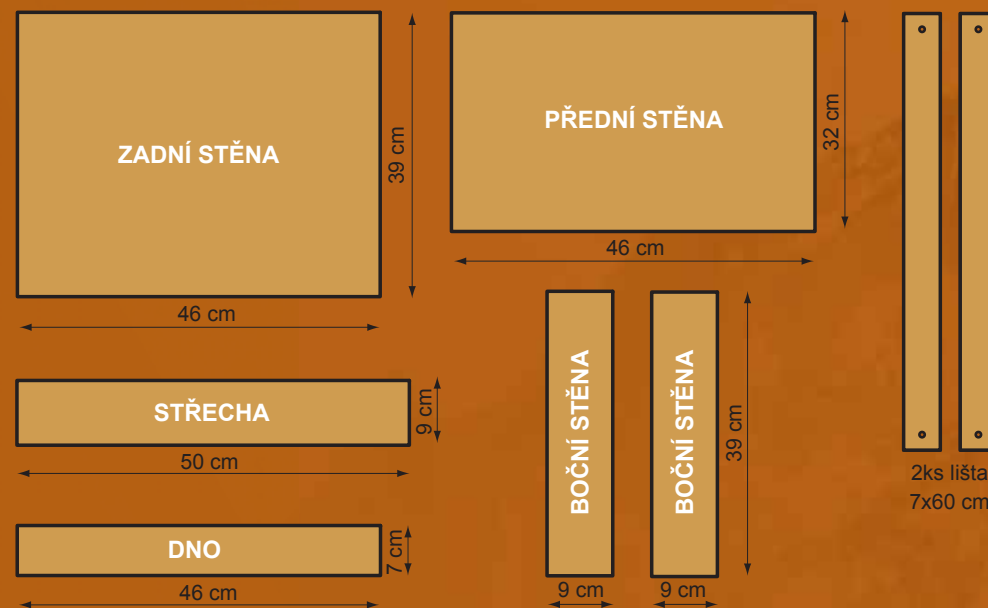
Netopýrům stejně jako ptákům můžeme pomoci vyvěšováním budek. Ty slouží zejména jako úkryty letních mateřských kolonií, tzv. stromových druhů. Platí pro ně podobná pravidla – materiálem je 2 cm silné dřevo ohoblované z vnější strany. Budka by měla být kontrolovatelná, připevněná na stromy či štíty osamělých stavení ve výšce 3 až 6 metrů, nejlépe na jižní, závětrnou stranu. Vhodnými místy jsou paseky, pobřežní porosty, aleje či lesní okraje. Opravu a údržbu budek provádíme zásadně v zimě. Dbáme na zamezení přístupu kočkám a kunám. Z několika

typů netopýřích budek vybíráme ten nejjednodušší. Šikovní kutil může vyrobit úkryt členitější, lépe chráněný před nezvanými hosty.

Tloušťka prkna 2cm

Celosvětové problémy v ochraně zvířat

V předchozích kapitolách jsme se dozvěděli řadu praktických informací jak pomoci zvířatům v nouzi, přesněji, jak pomoci volně žijícím zvířatům kolem nás. Svět je ale čím dál menší, je globalizovaný, a proto bychom neměli zapomínat na to, že se řada zvířat dostává do úzkých díky činnosti člověka na celém světě.

Nejzásadnějším problémem se stává devastace celých biotopů společně se znečištěním životního prostředí a hrozícím globálním oteplením. Nejznámějším příkladem jsou ubývající tropické pralesy nebo poničené mořské ekosystémy. Můžeme pro ně něco udělat? Určitě ano. Nejen náš podpis pod peticí za záchranu brazilského pralesa, ale zejména naše praktické jednání – výběr zboží, v tomto případě nábytku či mořských ryb – má velký vliv na další budoucnost Země a fauny, která ji obývá.

Existuje i celá řada dalších, „menších“, avšak neméně nepříjemných a alarmujících jevů. O bezohlednosti při velrybářství, lovu tuleních mláďat, krutosti býčích zápasů, problémech zvířat v cirkusech se můžeme dočíst

na internetu. Stejně tak bychom měli vědět o daleko rozšířenějším problému života zvířat ve velkochovech, jejich transportu atp.

Je na každém z nás, aby si vytvořil svůj morální postoj, neboť tak dlouho budou zvířata a celá příroda zbytečně trpět, dokud bude trvat náš nepřiměřený či neinformovaný spotřebitelský zájem o produkty z nich.

Právní předpisy v ČR

Základními zákony, které se zabývají ochranou přírody – zvířat jsou Zákon 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny a Zákon 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání. Existuje celá řada dalších zákonů a vyhlášek k tomuto tématu; vyjasňují např. problematiku pokusů na zvířatech, podmínky chovu hospodářských zvířat, jejich přepravu, aj. Výčet najdete na stránkách www.mze.cz pod ochranou zvířat.

Většinu zvířat (savců, ptáků) si člověk nesmí ponechat doma buď proto, že se dopouští pytláctví dle zákona o myslivosti (jde-li o tzv. zvěř) nebo proto, že porušuje zákon o ochraně přírody a krajiny, jde-li o zvíře chráněné. V obou dvou případech můžete mít zvíře po dobu nutnou k ošetření nebo poskytnutí první pomoci, ne však déle než 28 dní.

Zdroje

- **Ochrana zvířat**, MZe ČR, Ústřední komise pro ochranu zvířat, Ph. (leták)
- **Pomoc zvířatům z naší přírody v nouzi**, MZe ČR, 2005
- **Podpora dutinového ptactva v Jizerských horách**, Správa CHKO Jizerské hory a LČR, 2004
- **Ptačí budky a krmítka**, Eberhard Gabler, Grada, 2007
- **Soubor metodických listů „Péče o ptactvo 1–10“**, Nauš Bohuslav, Prachatice, 1974
- **Ornitologická příručka**, Obhlídal František, Praha, 1977
- **Krkonoše – příroda, historie, život**, Baset, 2007

Internetové zdroje

- www.ochranazvirat.cz
- www.csop.cz
- www.svobodazvirat.cz
- www.mze.cz
- www.zooliberec.cz/centrum-pro-zvirata-v-nouzi
- www.desop.cz

Kam se obrátit o pomoc

Najdete-li **zraněné zvíře**, pak poradí orgány veterinární správy, odbory ŽP krajských úřadů a obcí a policie.

Jde-li o **handicapované zvíře** – zraněné, volně žijící, pak je třeba se obrátit na stanici pro handicapovaná zvířata (Národní síť ČSOP), případně blízko ZOO (kontakty – viz níže).

Máte-li podezření na **týrání zvířat**, obraťte se na krajskou veterinární správu a na obec či policii. (Na návrh veterinární správy, která posoudí, zda jde o týrání, může obec nařídít příslušná opatření.)

K problematice **opuštěných a toulavých zvířat**. Dle našich zákonů nikdo nesmí zvíře opustit s úmyslem se ho zbavit nebo ho vyhnat (pod

pokoutou). A také – opuštěné či toulavé zvíře si nálezce nemůže ponechat. Je nutné ho odevzdat na obecním úřadě nebo ho předat do obecního útulku nebo oznámit místo nálezu obci. Ta má povinnost se o zvíře postarat (nikoli utratit!) a nepřihlásí-li se majitel, stává se po šesti měsících jeho vlastníkem.

V ČR se ochranou zvířat zabývá Ministerstvo zemědělství a poradní orgán ministra zemědělství – Ústřední komise pro ochranu zvířat. Na webových stránkách ministerstva v sekci „ochrana zvířat“ www.oz.mze.cz (dále kliknout na „ochrana zvířat obecně“) najdete adresář subjektů zabývajících se ochranou zvířat. Jedná se o útulky, záchranné stanice, zoologické zahrady a nevládní neziskové organizace.

V regionu Krkonoš a Podkrkonoší se jedná o subjekty:

- **Útulek pro poraněná divoká zvířata ve Vrchlabí (KRNAP)**
Ondřejka Bachtíková, 499 456 769, 737 890 559, obachtikova@krnap.cz,
popř. Hana Štefanová, 737 843 437, popř. vrátnice 499 456 111
- **Stanice pro handicapované živočichy Libštát**
František Včelák, 732 228 801, vcelak.f@seznam.cz,
www.sweb.cz/Libstat.zachranna.stanice
- **ZO ČSOP Jaroměř**
605 251 434, 603 847 189, coracias@seznam.cz, www.jarojaromer.cz
- **Centrum pro zvířata v nouzi při ZOO Liberec**
485 106 412, utulek@zooliberec.cz, www.zooliberec.cz/centrum-pro-zvirata-v-nouzi

Obsah

Péče o zvířata v KRNAP	3
Praktické rady aneb Co dělat když	9
Obecné zásady a dobré rady	9
Pomoc jednotlivým druhům / skupinám zvířat	10
Hmyz	10
Čmeláci, úlek pro čmeláky	10
Ptáci	12
Krmení	12
Ptačí budky	15
Budka typu sýkorník	16
Budka pro šoupálky (typ Kulihrášek)	17
Rehkovník – polobudka	18
Budka pro poštolky	19
Budka pro rorýse	20
Krmítka pro ptáky	21
Koupadla a napajedla	21
Savci	22
Zajíc	22
Ježek	22
Srnec, jelen	24
Veverka	24
Šelmy	24
Divoké prase	25
Netopýr, budka pro netopýry	26
Celosvětové problémy v ochraně zvířat	28
Právní předpisy v ČR	29
Zdroje informací	29
Kam se obrátit o pomoc	30

Péče o volně žijící živočichy

Jak můžeme pomoci zvířatům v nouzi

Našli jste už někdy v přírodě poraněné zvíře? Možná jste si nebyli jistí, jak mu pomoci. Neodborný, byť zcela jistě dobře míněný zásah může spíše uškodit. Měli jste někdy chuť postavit ptákům či jiným živočichům hnízdní budku a nahradit jim tak stále vzácnější vhodné životní prostředí? Ale jak na to?

V příručce najdete mnoho dobrých rad a zásad, informace o tom, jak pomoci jednotlivým skupinám živočichů, ať už jde o zvířata poraněná nebo zdravá. Zjistíte komu, kdy a jak je potřeba pomoci, a kdy je naopak nutné „dát ruce pryč“. Dozvíte se, jaká budka vyhovuje sýkorám, jaká rehkům, poštolkám, rorýsům nebo také netopýrům či čmelákům. Pomoc může být často nad naše síly a možnosti. Pro ten případ se v příručce dozvíte, kam se obrátit o pomoc a jaké právní předpisy upravují nakládání s volně žijícími organismy.

Naše pozoruhodná planeta je nám – lidem – svým způsobem malá. Proto, ačkoliv se první kapitola zabývá péčí o zvířata v KRNAP (regionu ve kterém a pro který příručka vznikla), je třeba se dívat dál, vidět v souvislostech. K tomu chce čtenáře nasměřovat pasáž o celosvětových problémech v ochraně zvířat a (nejen) autora potěší, poznáte-li, že tyto problémy jsou právě tak „Vaše“, jako sýkora a kos v koupadle na Vaší zahradě.

Péče o volně žijící živočichy

Autor: Václav Mikule

Foto: Kamila Antošová, Jitka Kopáčová

Technické nákresy: Michal Šír

© Správa Krkonošského národního parku,
Dobrovského 3, 543 01 Vrchlabí; 2010

ISBN 978-80-86418 75 9

